

ALTI YAŞ ÇOCUKLARINDA DAVRANIŞ PROBLEMLERİ ve ANNELERİN UYUM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Şenay BULUT* - Gülen BARAN**

Özet

Bireyin çevresi ile etkileşimi sonucunda davranışlar oluşmaktadır. Çocuğun sosyal çevresi içinde aile önemli rol oynamaktadır. Anne, çocuğu ile daha fazla zaman geçirmesi ve çocuğun davranışlarını daha fazla etkilemesi nedeniyle çocuk için önemlidir. Araştırmada anasınıfına devam eden altı yaşındaki çocukların davranış problemi gösterme durumları ile annelerin uyum düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgular öğrenim düzeyinin annenin sosyal ve genel uyumunda, eş ilişkilerini algılama durumunun kişisel uyumunda farklılık yarattığını, çocuğun cinsiyetinin davranış problemine ait dışa yönelim puanında farklılık yarattığını ortaya koymuştur. Ayrıca annelerin kişisel uyum puanları ile çocukların içe yönelim ve genel davranış problemi puanları arasında negatif yönde, annelerin genel uyum puanları ile çocukların dışa yönelim puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Davranış Problemi, Uyum Düzeyi.

Abstract

Examination Of The Relation Between Behavioral Problems In Children At The Age Of Six And Adaptation Level Of Mothers

Behaviors take form as a result of individuals interactions with the environment. Family plays important role as being one of child's social environment. Mother is important for child because, she spends much time with child and effects child's behaviors more than others. In this study, interaction between adaptation level of mothers with status of indication of behavioral problems for six aged children attending to nursery school is investigated. Findings indicated that social and general adaptation of mothers differentiated with education level and status of perception of interactions with her husband differentiated her individual adaptation. Child's sex differentiated external orientation points belonging to behavioral problems. It was determined there is a significant negative relationship between mothers individual adaptation points with child's internal orientation and general behavioral problem points. Also determined that there is a significant positive relationship between general adaptation point of mothers and child's external orientation points.

Key Words: Behavioral Problems, Adaptation Level.

* Öğr. Gör., T.Ü Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı.

** Doç.Dr., Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı

GİRİŞ

Birey ve çevresi arasındaki etkileşim sonucunda bireyde değişik davranışlar meydana gelmektedir. Davranışlar hem fiziksel çevreden, hem de insanın içinden gelen nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Her çocuk değişik gelişim dönemlerinde farklı davranışlar göstermektedir (Sezgin, 1991; Albayrak, 1994; Hurlock, 1978; Hyson, 1994).

Davranışın oluşumunda büyük bir etkiye sahip olan çevre, çocukluk döneminden itibaren davranış problemlerini kontrol eden bazı önemli ipuçlarını elinde tutmaktadır. Çevre içinde soya çekim, fiziksel nedenler, temel ihtiyaçların doyurulmaması, sosyo ekonomik nedenler yer alırken, hatalı anne-baba tutumları da bu çerçeveye dahil olmaktadır. Bu durumda sosyal-psikolojik bir faktör olarak ebeveynler çocuklar üzerinde en fazla öneme sahip olmaktadır (Richters ve Wilson, 1990; Öz, 1997).

Çocukların bakım ve eğitimlerini sağlamak öncelikle ailenin sorumluluğundadır. Aile fertlerinin özellikle anne ve babanın kişiliği, çocukla ilişki biçimleri çocuğun gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir. Anne-babanın çocukla ilişkisi üzerine yapılmış birçok araştırmaya göre aile büyüklerinin, özellikle annenin çocukla olan etkileşimi çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişiminin ve kişiliğinin yapı taşlarını oluşturmaktadır (Oktay, 1984; Kohen, 1989).

Çocuk ailede önemli gördüğü bireylerin davranışlarını taklit etmeye ve öğrenmeye çalışır. Annenin çocuğu ile geçirdiği zamanın fazlalığı ve babaya göre çocuğuna daha yakın olması annenin çocuğun davranışlarını daha fazla etkilemesine sebep olmaktadır. Bu nedenle ebeveynlere ait çeşitli özellikler çocukta davranış problemlerini etkilemektedir (Oktay, 1984; Gander ve Gardiner, 1993).

PROBLEM

Araştırmada, anasınıfına devam eden altı yaşındaki çocukların davranış problemlerinde;

- Cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, annenin yaşı, annenin çalışma durumu, annenin eşi ile ilişkilerini algılama durumu farklılık yaratmakta mıdır?
- Annelerin uyumunda yaş, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, eş ilişkilerini algılama durumu farklılık yaratmakta mıdır?
- Annenin uyum düzeyi ile çocukta davranış problemi arasında ilişki var mıdır? Sorularına cevap aranmıştır.

AMAÇ

0-6 yaş arası kapsayan erken çocukluk yılları, çocukların tüm gelişimleri için önemli bir dönemdir. Bu dönemde gözlenen davranış problemlerinin çözülmediği takdirde yerini olumlu davranışlara bırakmadığı ve ebeveynlerin tutumlarına göre çeşitlendiği görülmektedir. Bu nedenle çalışmada anasınıflarına devam eden altı yaş çocuklarının davranış problemi gösterme durumunu belirlemek, davranış problemlerinde anneye ait etkili olabilecek etmenleri belirlemek, annelerin uyumunda yaş, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, eşi ile ilişkilerini algılama durumu değişkenlerinin farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek ve çocukların davranış problemleri ile annelerinin uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma, Ankara'da orta sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarına devam eden, altı yaşında eşit sayıda kız ve erkek 180 çocuk ve 180 anne üzerinde yürütülmüştür. Örneklem ilköğretim okulları arasından tesadüfi örneklem yöntemi ile on okulun seçilmesi ile belirlenmiştir. Araştırmada çocuklar ve aileleri hakkında bazı bilgileri toplayabilmek için araştırmacılar tarafından geliştirilen "Aile Bilgi Formu", çocukların davranış problemlerini tespit etmek için "4-18 Yaş Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği"nin Çocuk Davranışlarını Değerlendirme" bölümü ve annelerin uyum düzeylerini belirlemek için "Hacettepe Kişilik Envanteri" kullanılmıştır. Annelerin uyum durumları Kişisel, Sosyal ve Genel Uyum Puanı şeklinde, annenin değerlendirdiği davranış problemi sonuçları İçerik yönelim, Dışa Yönelim ve Genel Davranış Problemi Puanı şeklinde değerlendirilmiştir.

Örnekleme alınan çocukların annelerinin uyumunda yaş, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, eşi ile ilişkilerini algılama durumu değişkenlerinin farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek için "Tek Yönlü Varyans Analizi", çocukların davranış problemi gösterme durumlarında cinsiyet ile kardeş sayısı, doğum sırası, annenin yaşı, çalışma durumu, eşi ile ilişkilerini algılama durumu değişkenlerinin farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek için "Çift Yönlü Varyans Analizi" yapılmıştır. Farklılığın anlamlı çıkması durumunda hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için "Duncan Testi" yapılmıştır. Davranış problemleri ile annenin uyumu arasındaki ilişki "Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi" ile incelenmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırma ile ilgili veriler analiz edilmiş ve bulguların bir kısmı tablolar halinde, bir kısmı sözel olarak verilmiştir. Tablo 1.1'de varyans analizi sonuçlarına göre anne yaşının anne uyum puanlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir ($P>0.05$). Ancak ortalamalar incelendiğinde 40-49 yaşındaki annelerin kişisel uyum puanlarının, 20-29 yaşındaki annelerin sosyal uyum puanlarının, 30-39 yaşındaki annelerin genel uyum puanlarının yüksek olduğu dikkati çekmektedir.

Annelerin uyum puanlarının yaşa göre değişmesi yetişkin gelişim dönemlerinin özelliklerine bağlanabilir. Birey 20-29 yaş

döneminde yeni bir ev, yetişkin yaşam rollerinin keşfi ve üstlenilmesi aşamasındadır. Yaşam tarzını biçimlendiren birey kendi belirlediği amaçları denerken, biyolojik açıdan enerjinin fazla olduğu bu dönemde hedeflerinin büyüklüğü nedeniyle diğer bireylerle olan iletişimini en üst düzeye çıkarmaktadır. Bu durum 20-29 yaş annelerin sosyal uyum puanlarının yüksekliğini açıklamaktadır. 30-39 yaşta ise orta yaşın hem fiziksel, hem ruhsal uyum sağlama dönemi olması genel uyum puanlarının yüksekliğini açıklamaktadır. 40-49 yaşta olgunlaşmayla birlikte bireyin bütünleşmiş bir benlik yapısına ulaşabilmesi onun kişisel uyumunun da yükseleceğini düşündürmektedir (Onur,1995).

Tablo 1.1. Annelerin Yaşlarına Göre Uyum Puanlarına Ait Ortalamalar, Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları.

Anne Yaşı	Anne Uyum Puanı			
	N	Kişisel Uyum P	Sosyal Uyum P	Genel Uyum P
20-29 yaş	71	46.5 ± 1.4	62.5 ± 7.1	101.8 ± 2.3
30-39 yaş	98	50.1 ± 1.3	57.3 ± 0.9	121.3 ± 14.9
40-49 yaş	11	53.7 ± 3.8	59.6 ± 2.4	113.4 ± 5.8
Varyans Analizi Sonuçları		F	F	F
		1.467	1.322	0.127

$P>0.05$

Tablo 1.2. Annenin Öğrenim Düzeyine Göre Uyum Puanlarına Ait Ortalamalar, Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları

Anne Öğrenim Düzeyi	Anne Uyum Puanı			
	N	Kişisel Uyum P	Sosyal Uyum P	Genel Uyum P
Okur-yazar ve ilköğretim mezunu	43	48.5 ± 1.7	55.0 ± 1.3 B	103.2 ± 2.9 B
Orta Dereceli Okul Mezunlu	96	46.9 ± 1.3	56.0 ± 0.9 B	102.8 ± 2.0 B
Yükseköğretim Mezunlu	41	54.1 ± 1.9	72.3 ± 12.0 A	148.3 ± 35.2 A
Varyans Analizi Sonuçları		F	F	F
		0.619	6.978**	3.664*

** $P<0.01$, * $P<0.05$

Tablo1.2.'de görüldüğü gibi, annelerin öğrenim düzeyinin sosyal uyum ($P<0.01$) ve genel uyumda ($P<0.05$) anlamlı bir farklılık yarattığı ortaya konmuştur. Duncan testi sonucunda farklılığın yükseköğretim mezunu annelerin puanlarından kaynaklandığı ve grubun en yüksek sosyal uyum ve genel puan ortalamalarına sahip olduğu saptanmıştır. Bu bulgu artan eğitim düzeyinin kişinin uyumunu düzeylerini yükselttiğini ortaya koyarken, araştırmalar bulguyu desteklemektedir.

Tablo 1.3. Annelerin Eşi İle İlişkilerini Algılama Durumuna Göre Uyum Puanlarına Ait Ortalamalar, Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları.

Annenin Eşi İle İlişkilerini Algılama Durumu	Anne Uyum Puanı			
	N	Kişisel Uyum P.	Sosyal Uyum P.	Genel Uyum P.
Çok iyi geçiniriz, oldukça uyumlu ve mutlu bir yaşamımız var.	93	51.0 ± 1.3	62.7 ± 5.4	123.3 ± 15.6
İyi geçiniriz, arada ufak tefek tatsızlıklar olur.	87	46.7 ± 1.3	55.9 ± 1.0	102.6 ± 2.1
Varyans Analizi Sonuçları		F	F	F
		7.151**	1.130	1.331

** $P<0.01$

Kızıltan (1984) ile Baran ve Bulut (1999) üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerini inceledikleri araştırmalarında üniversite gençlerinin sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere katılma durumunun genel uyum puanlarını yükselttiğini belirtmişlerdir. Annelerin çalışma durumuna göre uyum puanlarına ait varyans analizi sonuçları ise annenin çalışma durumunun annenin kişisel, sosyal ve genel uyum puanlarında farklılık yaratmadığını ortaya koymuştur ($P>0.05$).

Eşi ile ilişkilerini "şiddetli geçimsizliğimiz var" olarak algılayan anne olmadığından tabloda yer verilmemiştir.

Annenin eşi ile ilişkilerini algılama durumunun kişisel uyum puanlarında anlamlı bir farklılık yarattığı ($P<0.01$) yapılan varyans analizi ile tespit edilmiştir (Tablo 1.3).

Günlümüz ailelerinin çoğunluğunu oluşturan çekirdek aile yapısı sanayileşmenin artması ve göç nedeniyle gerçekleşmiştir. Çekirdek aile eşlerin kararları birlikte aldığı ve ekonomik sorumlulukları paylaştıkları görülmektedir. Çocuklar başkalarının etkisi

olmadan sadece anne babanın dilediği şekilde eğitilmekte, gerek sosyal, gerekse ruhsal yönlerden ailenin stresleri daha az olmaktadır (Çakmaklı, 1997b; Sezal, 1997).

Uyumlu bir ailede eş ilişkilerinin sağlıklı yürütmesi kişisel ve sosyal yaşantıyı olumlu etkileyerek bireyin uyumunu etkilemektedir. Tınaz (1997)'ın iki ergen çocuğa sahip çekirdek aileler üzerinde yaptığı çalışmasının aile yapısının ailedeki bireylerin sahip olduğu kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu bulgusu bu düşünceyi desteklemektedir.

Tablo 1.4. Çocuğun Cinsiyet ve Kardeş Sayısına Göre Davranış Problemi Puanlarına Ait Ortalamalar, Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları

Cinsiyet / Kardeş Sayısı	Davranış Problemi Puanı			Genel Davranış
	N	İçe Yönelim P.	Dışa Yönelim P.	
Kız				
Tek çocuk	27	8.1 ± 0.9	12.8 ± 1.3	34.0 ± 3.0
1 kardeş	47	7.9 ± 0.7	11.1 ± 1.0	31.7 ± 2.3
2 kardeş	14	9.2 ± 1.6	11.0 ± 1.9	34.4 ± 4.6
3 ve fazla kardeş	3	6.3 ± 3.3	10.0 ± 2.6	27.3 ± 5.7
Erkek				
Tek çocuk	34	8.4 ± 1.1	8.5 ± 1.1	28.6 ± 3.0
1 kardeş	46	9.0 ± 0.8	8.5 ± 0.8	30.6 ± 2.4
2 kardeş	7	10.3 ± 1.8	13.7 ± 1.6	36.9 ± 3.3
3 ve fazla kardeş	2	9.5 ± 2.5	7.0 ± 1.0	32.0 ± 3.0
Genel				
Tek çocuk	61	8.3 ± 0.7	10.4 ± 0.9	31.0 ± 2.1
1 kardeş	93	8.5 ± 0.5	9.8 ± 0.7	31.2 ± 1.7
2 kardeş	21	9.6 ± 1.2	11.9 ± 1.4	35.2 ± 3.2
3 ve fazla kardeş	5	7.6 ± 2.1	8.8 ± 2.7	29.2 ± 8.0
Varyans Analizi		F	F	F
Son.		0.654	3.727*	3.207
Cinsiyet		0.318	0.511	0.343
Kardeş Sayısı		0.169	0.966	0.309
Cin. X Kar. Say.				

* $P<0.05$

Cinsiyet değişkeni dikkate alındığında dışa yönelim puanı açısından cinsiyetler arasındaki farklılık anlamlı olup ($P<0.05$) kız çocuklarda daha yüksektir. Dışa yönelim puanının cinsiyetler arasında farklılık göstermesi ailelerin genel olarak yaptığı cinsiyet ayırımını düşündürmekte olup, kız çocukların daha fazla risk altında olduklarını akla getirmektedir. Türk ailesine egemen olan değerler erkeği değerli ve işlevsel bulurken, kız çocuğunu erkek çocuğun gölgesine itmiştir. Bu durum kız çocukların zaman zaman kendisine yönelik bu tutumlara tepki olarak dışa dönük tutumlar sergilediklerini düşündürmektedir. Ayrıca ilk doğacak çocuğun kız mı, yoksa erkek mi olacağı konusu eşler arasında bir problem olabilmektedir. Evliliğin ilk ürünü en yüksek beklentilerle karşılanmaktadır. Bu beklentiler ilk çocuğun üstünde olumlu ya da olumsuz etki yapmaktadır. Bunun yanı sıra anne

babanın deneyimsizliği de dezavantaj olabilmektedir (Yörükoğlu, 1992; Doğan 1998).

Shrader ve Levethal (1968)' un cinsiyet ve davranış bozuklukları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında kızların yemek yeme, korkular, ailevi ilişkiler ve cinsel konularda problemleri oldukları belirlenirken, Lahey vd. (1980) bu bulgunun tersine erkek çocuklarda davranış bozukluklarının daha sıklıkla görüldüğünü saptamışlardır. Kardeş sayısına göre puan ortalamaları incelendiğinde gerek içe yönelim, dışa yönelim, gerekse genel davranış problemi puanı açısından iki kardeşe sahip olan çocukların puanlarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılık anlamlı düzeyde değildir ($P>0.05$).

Bu bulgu, duygusal davranışsal sorunlar açısından anne babaların çocukların çeşitli gereksinimlerine yanıt vermediği durumlarda

kardeşlerin birbirlerini desteklediğini ya da kardeş sayısı ne olursa olsun anne babanın fiziksel ve psikolojik olarak çocuklarla ilgilendiğini düşündürebilir (Kapçı, 1999).

problemlerinin çocuğun doğum sırasına göre farklılaşmadığı saptanmıştır ($P>0.05$). Sieber ve Corboz (1983)' da çalışmasında benzer bir bulgu elde etmiştir.

Araştırmada ayrıca doğum sırası değişkeni de dikkate alınmış, ancak davranış

Tablo 1.5. Çocuğun Cinsiyeti ve Annenin Çalışma Durumuna Göre Davranış Problemi Puanlarına Ait Ortalamalar, Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları.

Cinsiyet / Anne Çalışma Durumu	N	Davranış Problemi Puanı		
		İçe Yönelim P.	Dışa Yönelim P.	Genel Davranış Problemi P.
Kız	18	9.1 ± 1.6	12.3 ± 1.5	35.4 ± 4.5
Çalışıyor	73	7.8 ± 0.5	11.3 ± 0.8	31.9 ± 1.7
Çalışmıyor				
Erkek	30	7.0 ± 1.0	7.0 ± 0.8	25.2 ± 3.1
Çalışıyor	59	9.9 ± 0.7	9.8 ± 0.8	33.0 ± 2.1
Çalışmıyor				
Genel	48	7.8 ± 0.9	9.0 ± 0.9	29.0 ± 2.6
Çalışıyor	132	8.8 ± 0.4	10.7 ± 0.6	32.4 ± 1.3
Çalışmıyor				
Varyans Analizi Son.		F	F	F
Cinsiyet		0.654	3.727*	3.207
Annenin Çalışma Dur.		0.726	2.007	0.979
Cin X Anne Çal. Dur.		1.282	0.006	0.449

* $P<0.05$

Tablo 1.5 incelendiğinde; çalışmayan annelerin çocuklarının içe yönelim, dışa yönelim ve genel davranış problemi puanlarının çalışan annelerin çocuklarının puanlarından yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($P>0.05$). Bu konuda yapılan araştırmalar arasında tam bir tutarlılık olmamasına rağmen, bulgular genellikle annenin çalışmasının çocuğu olumsuz yönde etkilemediği şeklindedir. Nitekim annenin çalışmasının çocuk üzerinde yaratacağı etkiyi tek bir faktörle sınırlamak mümkün değildir. Burada anne öğrenim düzeyi, çalışma koşulları, çalışma

nedeni, anne çocuk ilişkisinin niteliği, aile ilişkileri, annenin yokluğunda çocuğa kim tarafından bakıldığı, bakan kişinin özellikleri ve bakımın sürekliliği, çocuğun hangi gelişim basamağında olduğu, ailedeki çocuk sayısı ve çocuğun doğum sırası gibi bir dizi faktör etkili olabilmektedir (Aydın ve Tuncer 1991; Aktaş, 1994. Kapçı (1999) Okulöncesi dönem çocuklarının duygusal-davranışsal sorunlarında annenin çalışma durumunun etkili olmadığını saptamıştır.

Tablo 1.6. Çocuğun Cinsiyeti ve Annenin Eşi İle İlişkilerini Algılama Durumuna Göre Davranış Problemi Puanlarına Ait Ortalamalar Standart Hatalar ve Varyans Analizi Sonuçları.

Cinsiyet / Annenin Eşi İle İlişkilerini Algılama Durumu	N	Davranış Problemi Puanı		
		İçe Yönelim P.	Dışa Yönelim P.	Genel Davranış Problemi P.
Kız	51	8.4 ± 0.8	11.4 ± 1.0	32.7 ± 2.4
Çok iyi geçiniriz, oldukça uyumlu ve mutlu bir yaşıyoruz var. İyi geçiniriz, arada ufak tefek tatsızlıklar olur.	40	7.8 ± 0.7	11.7 ± 1.0	32.6 ± 2.2
Erkek	42	8.6 ± 0.8	8.7 ± 0.9	29.1 ± 2.4
Çok iyi geçiniriz, oldukça uyumlu ve mutlu bir yaşıyoruz var. İyi geçiniriz, arada ufak tefek tatsızlıklar olur.	47	9.2 ± 0.9	9.0 ± 0.9	31.6 ± 2.5
Genel	93	8.5 ± 0.5	10.2 ± 0.7	31.0 ± 1.7
Çok iyi geçiniriz, oldukça uyumlu ve mutlu bir yaşıyoruz var. İyi geçiniriz, arada ufak tefek tatsızlıklar olur.	87	8.5 ± 0.6	10.3 ± 0.7	33.0 ± 1.7
Varyans Analizi Son.		F	F	F
Cinsiyet		0.654	3.727*	3.207
Annenin Eşi. İliş. Alg. Dur.		0.331	0.302	0.882
Cin X Anne Eş. İliş. Alg. Dur.		1.851	0.081	1.011

* $P<0.05$

Görüldüğü gibi annenin eşi ile ilişkilerini algılama durumuna göre puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Burada "Şiddetli geçimsizliğimiz var" seçeneğini hiçbir anne işaretlememiştir. Psikologlar, psikiyatristler, sosyologlar ve kriminologlar çocuğun aile içindeki tecrübelerinin ona şekil veren sosyal etkilerin başında geldiğini kabul etmişlerdir. Anne babaların karşılıklı

ilişkileri, çocukla anne babası ve kardeşler arasındaki ilişki çocuğu etkilemektedir. Evdeki gerginlikle çocuğun davranışları arasında da bir ilgi vardır (Gökçe, 1991). Ancak araştırmada elde edilen annenin eş ilişkilerini algılama durumunun davranış problemi puanlarında farklılık yaratmaması bulgusu "Şiddetli geçimsizliğimiz var" seçeneğini hiçbir annenin işaretlememiş olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 1.7. Çocuğun Davranış Problemi İle Annenin Uyum Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi Sonuçları.

Davranış Problemi Puanı	Anne Uyum Puanı		
	Kişisel Uyum P.	Sosyal Uyum P.	Genel Uyum P.
İçe Yönelim P.	-.182*	.101	-.064
Dışa Yönelim P.	-.122	-.046	.154*
Genel Davranış ProblemiP.	-.177*	.039	.039

*P< 0.05

Tablo 1.8 incelendiğinde, annelerin kişisel uyum puanları ile çocukların içe yönelim ve genel davranış problemi puanları arasında negatif yönde, annelerin genel uyum puanları ile çocukların dışa yönelim puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır (P< 0.05).

Sonuçlar annenin kişisel uyumundaki artışla birlikte çocuğun içe kapanma, çekingenlik, kaygı, somatik yakınmalar gibi içe yönelik problem davranışlarında ve genel davranış problemlerinde bir azalma olduğunu, annenin genel uyumu arttıkça saldırganlık, suça yönelik davranışlar gibi dışa yönelik problem davranışlarında artma eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Zellman ve Waterman (1998) çocukların eğitim çıktıları üzerine ebeveynlerinin etkilerini incelediği çalışmasında, evde ve okulda ebeveynin işbirliğinin önemli olduğu bulgusu annenin çocuğun davranışlarını şekillendirdiğini göstermektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmada annelerin uyum düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi sonucunda annenin yaşı ve çalışma durumunun uyum puanlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığı (P>0.05), öğrenim düzeyi değişkeninin sosyal uyum (P<0.01) ve genel uyum (P>0.05) puanında, eş ilişkilerini algılama durumunun kişisel uyum puanında (P>0.05) anlamlı bir farklılık yarattığı saptanmıştır.

Çocukların davranış problemlerinde cinsiyetin dışa yönelim * puanında (P>0.05) farklılık yarattığı, kardeş sayısı, doğum sırası,

anne çalışma durumu ve annenin eş ilişkilerini algılama durumu değişkenlerinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa yol açmadığı ortaya konmuştur (P>0.05).

Araştırmada ayrıca, annelerin uyum puanları ile çocukların içe yönelim ve genel davranış problemi puanları arasında negatif yönde, annelerin genel uyum puanları ile çocukların dışa yönelim puanları arasında pozitif yönde önemli bir ilişki olduğu belirlenmiştir (P<0.05).

Çocuk yaş ve olgunluk seviyesine uygun olmayan davranışlar gösterdiğinde olası sorunların sinyali olan bu davranışlar alışkanlık haline gelmeden ebeveynlerin çocuğun davranışlarını şekillendirmede gerekli önlemleri alması önemlidir. Bunun için ebeveynler çocuklarını ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirmeli, onlara yapıcı bir ortam hazırlamalı ve en önemlisi sevgilerini göstererek, disiplin konusunda işbirliği içinde olmalıdırlar. Bu konuda ailenin ruh sağlığı ve uyumu, çocuğun sağlıklı gelişimi için, anne baba olmaya hazırlık kursları ya da anne baba eğitimi kursları düzenlenebilir. Ailenin eğitimi yazılı basın, radyo ve TV gibi kitle iletişim araçlarıyla yaygınlaştırılabilir. Öğretmenler de hizmet içi eğitim ile desteklenebilir.

Eğitim ve rehberlik hizmetleri beraber yürütülen faaliyetler olduğundan eğitimin her aşamasında olduğu gibi okul öncesinde de bu hizmete işlerlik kazandırılabilir. Unutmamalıdır ki erken dönemde çocuğa sağlanacak koruyucu ruh sağlığı hizmetleri çocuk hakları sözleşmesinde yer alan hakları kazandırmaktadır.

KAYNAKLAR

- Aktaş, Y. (1994). "Çalışan Anne ve Çocuğu", *Yaşadıkça Eğitim*, 36:7-11.
- Albayrak, A. D. (1994). "Kişilerarası Davranış Biçimlerinde Dualistik Bir Davranış: İçselleştirme ve Dışsallaştırma", *Türk Psikoloji Dergisi*, 9,32:35-46.
- Aydın, C. ve Tuncer, O. (1991). "Annenin Ev Dışında Çalışmasının Çocuk Gelişimi ve Davranışlarına Etkisi", (ed.) B. Dikeçligil, A. Çiğdem, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Aile Yazıları 3, Birey, Kişilik ve Toplum, Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Baran, G. ve Bulut, Ş. (1999). "Yurtta Kalan ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan Üniversite Öğrencilerinin Uyum Düzeylerinin İncelenmesi", *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 255:24-30.
- Çakmaklı, K. (1997). *Sorunlu Aileler*, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları:47, Başbakanlık Basımevi.
- Doğan, İ. (1998). "Türk Ailesinde Çocuk Kültürünü Belirleyen Geleneksel Değerlerin Gelişimi", *III. Aile Şurası Tebliğleri* 25-27 Mayıs 1998, Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Gander, J. M. Ve Gardiner, W. (1993). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Gökçe, B. (1991). "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme", (ed) B. Dikeçligil, A. Çiğdem, T.C. Başbakanlık Aile araştırma Kurumu Aile Yazıları 1, Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç, Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Hurlock, E. B. (1978). *Child Development*, London: McGraw Hill International Editions.
- Hyson, M.C. (1994). *The Emotional Development Of Young Children*, New York: Teachers College Press.
- Kapçı, E.G. (1999). "Okul Öncesi Çocuklarda Görülen Davranışsal Sorunların Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", (ed) B. Onur, *Cumhuriyet ve Çocuk: II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri* 4-6 Kasım 1998, Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Kızıltan, G. (1984). "Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerini Etkileyen Etmenler", *Doktora Tezi* (basılmamış), Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Kohen, E. (1984). "Anaokulu Çocuklarının Mizaç Özelliklerinin Anne ve Babaları Tarafından Değerlendirilmesi", *Yüksek Lisans Tezi* (basılmamış), İzmir: Ege Üniversitesi.
- Lahey, B., Hamer, D., Crumrine, P.L. ve Forehand, R. L. (1980). "Birth Order Sex Interactions in Child Behavior Problems", *The Journal of Psychology*, 97:115-125.
- Richters, V. ve Wilson, W.E. (1990). *Relationships Within Families: Mutual Influences*, Oxford: Clarendon Press.
- Sezal, İ. (1997). *Aile Nedir*, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları: 38, Başbakanlık Basımevi.
- Sezgin, P.Y. (1991). "6-11 Yaş Çocuklarında Görülen Davranış Problemlerinin Sınıf Öğretmenleri ve Ailelerin Algılayış Farklılıklarının İncelenmesi", *Yüksek Lisans Tezi* (basılmamış), Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Shrader, W.K. ve Leventhal, T. (1968). "Birth Order of Children and Parental Report of Problem", *Child Development*, 39: 1165-1175.
- Sieber, M. ve Corboz, R. (1983). "Relation Between Birth Order Intelligence and Personality in Children with Problem Behavior", 32,2: 62-71 from *Psychological Abstracts. Praxis der Kinderpsychologie und Kinder Psychiatrie*, 70, 1128.
- Oktay, A. (1984). "Okul Öncesi Eğitim ve Türkiye'de Okul Öncesi Kurumlar", *Aile Çocuk Dergisi Konferansları*, 4:352-373.
- Onur, B. (1995). *Gelişim Psikolojisi*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Öz, İ. (1997). *Çocuk Olmak: Çocukta Uyum ve Davranış Bozuklukları*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tınaz, D. (1997). "Aile Yapısı ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki", *I. Ulusal Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi* 2, 28-30 Mayıs, Ankara: -
- Yörükoğlu, A. (1992). *Çocuk Ruh Sağlığı*, İstanbul: Özgür Basım Dağıtım.
- Zellman, G. L. ve Waterman, J. M. (1998). "Understanding the Impact of Parent School Involvement on Children's Educational Outcomes", *The Journal of Educational Research*, 91,6:370-380.